

doi: 10.3935/rsp.v22i3.1324

5. MEĐUNARODNA EMES-OVA ISTRAŽIVAČKA KONFERENCIJA O SOCIJALNOM PODUZETNIŠTVU: »BUILDING A SCIENTIFIC FIELD TO FOSTER SOCIAL ENTERPRISE ECO-SYSTEM«

Helsinki, 29. lipnja - 2. srpnja 2015.

U Finskoj, Helsinki, se od 29. lipnja do 2. srpnja 2015. održala 5. međunarodna EMES-ova istraživačka konferencija o socijalnom poduzetništvu naziva *Building a scientific field to foster social enterprise eco-system*¹. EMES² je istraživačka mreža etabliranih sveučilišnih istraživačkih centara i uglednih istraživača čiji je cilj izgraditi korpus teorijskih i empirijskih znanja, u disciplinama i metodologijama oko koncepta socijalnih poduzeća, socijalnog poduzetništva, socijalne ekonomije i socijalnih inovacija. EMES je proveo više od 15 komparativnih znanstvenih projekata, organizirao međunarodne dvogodišnje konferencije, doktorske ljetne škole te izdao brojne publikacije. Postoje od 1996. godine te trenutno imaju 240 članova i 13 institucionalnih članova iz više od 50 zemalja.

Konferenciju je su-organizirala finska mreža za socijalno poduzetništvo (FinSERN)³. FinSERN prikuplja i razmjenjuje znanstvene podatke, održava veze sa znanstvenicima i istraživačkim mrežama te pronalazi mogućnosti financiranja istraživanja. Konferenciju je ugostio helsinški *Deaconess Institut*⁴ koji zajedno sa svojim podružnicama tvori grupu socijalnih poduzeća. Pružaju niz socijalnih, zdravstvenih, kao i obrazovnih usluga. Već gotovo 150

godina pridonose stvaranju novih rješenja za osobe u nepovoljnom položaju.

U epilogu globalne financijske i gospodarske krize socijalna poduzeća se i dalje bore s promjenjivim uvjetima u kojima transformiraju svoju ulogu i položaj u društvu. Uz rastuće društvene izazove i nejednakosti javlja se prostor za socijalno poduzetništvo bilo u pružanju novih mogućnosti za skupine u nepovoljnom položaju ili u ekološkom i održivom razvoju. Socijalna poduzeća su u razvoju u različitim područjima (socijalne usluge, zdravstvo, obrazovanje, kultura, okoliš, financije, itd.) i njihova relevantnost i dalje raste.

Ova konferencija predstavljala je forum za međunarodne i interdisciplinarne znanstvene rasprave o socijalnom poduzetništvu, uključujući perspektive raznih znanstvenih pristupa, kao i za nove istraživačke zajednice (primjerice, socijalne inovacije, socijalne investicije, hibridne organizacije...). Program konferencije bio je zamišljen da kombinira mogućnosti za akademske prezentacije, razmjene znanja i rasprave, kao i društvena događanja. Održano je pet plenarnih sesija, sedam panela, brojne paralelne sesije u kojima je predstavljeno 120 radova te 40 plakata. Na konferenciji je sudjelovalo više od 300 istraživača iz 51 zemlje. Uslijed preklapanja događanja fokusirat ćemo se na posjećene panele i rasprave te istaknuti ključne pretpostavke svih tematskih linija po kojima su održavana izlaganja.

Konferencija je započela plenarnom raspravom *SE and the third sector: Changing landscapes in an international perspective*. U raspravi o naravi odnosa trećeg sektora i socijalnog poduzetništva oni se nisu vidjeli kao konkurentni, nego komplemen-

¹ Dodatne informacije i program konferencije može se pronaći na: <http://emes.net/events/conferences/5th-emes-international-research-conference-social-enterprise/>.

² Više o EMES-u na: <http://www.emes.net/>.

³ Više informacija na: <http://www.finsern.fi/site/>.

⁴ Dodatne informacije na: <https://www.hdl.fi/en/>.

tarni koncepti. Međutim, to uvelike ovisi i o načinima njihove konceptualizacije, tj. smatra li se da imaju iste funkcije u društvu. Dotaklo se i temu marketizacije. Postoje pritisci poput očekivanja investitora ili načina promatranja od strane države koji mogu imati utjecaj na pomak socijalnog poduzetništva prema ekonomskoj logici funkcioniranja. No, istaklo se da ono treba imati u vidu svoje primarne funkcije stvaranja socijalne vrijednosti.

Na plenarnoj sesiji *Defining and measuring the impact of the third sector in Europe* predstavio se projekt EU FP7 *Third sector impact*.⁵ Glavni cilj projekta je stvaranje znanja koja će dodatno unaprijediti doprinos trećeg sektora i volontiranja socio-ekonomskom razvoju Europe. Istraživači iz projektnih zemalja predstavili su inicijalne rezultate u pogledu barijera pred kojima se treći sektor nalazi i mogućih čimbenika koji stimuliraju njegov razvoj. Također se raspravljalo o kompleksnosti demonstriranja utjecaja te načinu formiranja učinkovite metodologije kako bi se prevladali izazovi njegovog mjerenja.

Dvije panel sesije bile su posvećene panelu FP7 projekta EFESIIS⁶. Projekt ima za cilj konstruirati evolucijsku teoriju socijalnog poduzetništva, prepoznati značajke poticajnog ekosustava za socijalno poduzetništvo te identificirati novu generaciju socijalnih poduzetnika. Istraživači su predstavili prve rezultate iz osam projektnih zemalja vezane za odnos socijalne države i socijalnog poduzetništva, njihove oblike koegzistencije i načine na koji socijalne države konceptualiziraju socijalno poduzetništvo i za koje ga funkcije koriste.

Social enterprise: A contested concept in constant evolution bio je naziv panela na kojem se raspravljalo o bitnim pitanjima za identitet sektora. Sagledavao se odnos

socijalnog poduzetništva i socijalne države i njegov kapacitet da proizvodi inovativna rješenja za rastuće potrebe u kontekstu reformi socijalne države. Drugo važno pitanje ticalo se efikasnosti socijalnog poduzetništva. Ono se, prema Carlosu Borzagi, može gledati kao »najneučinkovitiji tip poduzetništva«, ali je uglavnom usmjereno na skupine koje tržište ne može integrirati i koje na njemu ne mogu egzistirati, te prema kojima država neadekvatno djeluje. Stoga za jedan dio socijalnih poduzeća nije pitanje koliko su učinkovita nego stvaraju li ekonomsku i socijalnu vrijednost. U raspravi postaju li sve sličnija tradicionalnim poduzećima istakla se važnost dimenzije vladavine i kreiranja socijalne vrijednosti.

Izvan plenarnih sesija i panela, konferencija je bila ustrojena u 15 glavnih tematskih linija, na čije se temeljne pretpostavke kratko osvrćemo u nastavku.

Prva tematska linija odnosila se na *modele socijalnog poduzetništva u internacionalnoj perspektivi*. Uslijed velike kontekstualnosti i raznolikosti teško je ustanoviti jedinstvenu definiciju. Ipak, različite škole pokušavaju dati perspektivu socijalnog poduzetništva. Stoga je ova linija sadržavala brojne perspektive koje su dio *International Comparative Social Enterprise Models (ICSEM)*⁷ projekta. Istraživači unutar projekta identificiraju modele socijalnog poduzetništva te razvijaju komparativne analize i rasprave o alternativnim pristupima SE modelima.

Tematski blok broj dva odnosio se na *socijalne inovacije, socijalno poduzetništvo i socijalna poduzeća*. Socijalne inovacije sagledavalo se u smislu različitih značenja i tradicija koje su vezane uz pojam te način na koji može biti promaknut u javnosti i trećem sektoru. Tematizirao se inovacijski ciklus i njegove faze, s naglaskom

⁵ Više o projektu na: <http://thirdsectorimpact.eu/>.

⁶ <http://www.fp7-efeseiis.eu/>.

⁷ www.icsem2015.com

na probleme koji se pojavljuju u određenim fazama ciklusa, kao što je širenje inovacija i njihov utjecaj.

Socijalni utjecaj, stvaranje vrijednosti i performanse bio je naziv treće linije koja je naglasila sve veći interes među dionicima socijalnih poduzeća za demonstriranje utjecaja koji imaju. U ovoj liniji izazovi definiranja, kvantificiranja i mjerenja socijalne vrijednosti bili su primarna pitanja. Naglasila se potreba uspostavljanja široko primjenjivih i usporedivih metoda mjerenja i izvještavanja socijalnog utjecaja.

Financijska oruđa i institucije mogu se smatrati ključnima u postizanju ciljeva socijalnih poduzeća, što se reflektiralo u četvrtoj tematskoj liniji *financiranje socijalnih poduzeća*. Socijalna poduzeća razlikuju se od tradicionalnih u financiranju aktivnosti i strukturi kapitala. Ova je linija istraživala tu razliku i složenost posebno razmatrajući razvoj specifičnih financijskih alata ili institucija, vezu između financijskih izvora i procjene performansi te koncepte rizika i povrata u financiranju socijalnih poduzeća.

Peta tematska linija odnosila se na *vladavinu u socijalnim poduzećima*. Njih odlikuju posebne značajke vladavine, kao što su potraga za demokratskim donošenjem odluka, sudjelovanjem i su-proizvođenjem. Stoga su se raspravljali teorijski i empirijski modeli vladavine socijalnih poduzeća uzimajući u obzir raznolikost njihovih ciljeva i dionika.

U okviru šeste tematske linije naslova *Socijalna poduzeća, menadžment ljudskih resursa, stvaranje i kvaliteta zapošljavanja* analizirao se specifičan model zapošljavanja u socijalnim poduzećima, osvrćući se na uvjete rada, politike plaća, profesionalne odnose i upravljanje ljudskim resursima. Također se ispitala uloga institucionalnog okruženja i teritorijalnog konteksta u razvoju određenih modela zapošljavanja.

Javne politike, socijalni sustavi i institucionalizacija bio je naslov tematske linije sedam. Unutar nje se raspravljalo kako su socijalna poduzeća integrirana u socijalnu državu te kakva je njihova uloga u traženju novih odgovora na društvene probleme u procesu modernizacije socijalne države, posebice u području pružanja socijalnih usluga.

Rana istraživanja socijalnih poduzeća bila su generalizirana i jednodimenzionalna, što su kreatori politika brzo iskoristili da usvoje »mitska svojstva« socijalnog poduzetništva i, u nekim zemljama, kao opravdanje za privatizaciju javnih usluga i smanjenje potrošnje socijalne države. Stoga je osma tematska linija bila posvećena *kritičkim perspektivama socijalnog poduzetništva*. Kritički pristup odnosio se na upoznavanje i dekonstrukciju odnosa u diskursima i praksama socijalnog poduzetništva te normativne kritike koje nude alternativu dominantnim diskursima ili intervencionističke kritike.

Socijalna poduzeća i održiva tranzicija bio je fokus devete tematske linije. U tranziciji prema ekološki, socijalno i ekonomski održivom društvu, socijalna poduzeća igraju važnu ulogu. Ovaj blok pružio je priliku za daljnje istraživanje dosega socijalnih poduzeća u područjima kao što su opskrba hranom, obnovljivi izvori energije, mikrofinanciranje i socijalno financiranje, fer trgovina, itd.

Deseta tematska linija nazvana je *Ruralne perspektive o socijalnim poduzećima*. Ona se pojavljuju kao rješenje različitih društvenih, ekoloških i ekonomskih problema, uključujući pružanje pristupačnih i dostupnih usluga za skupine u riziku od socijalne i ekonomske isključenosti i otvaranje novih radnih mjesta u ruralnim mjestima. Prikazali su se i objašnjavali uspješni primjeri i istraživao njihov potencijal za replikaciju u drugim uvjetima.

Mnoga društva suočavaju se s rastućim potrebama u području skrbi. Socijalna poduzeća pokazala su svoju sposobnost da izgrade inovativne modele odgovora na te potrebe. Stoga su *socijalna poduzeća u zdravstvenoj i socijalnoj skrbi* predstavljala desetu tematsku liniju. Istraživalo se jesu li ona konkurentna u odnosu na cijenu i kvalitetu svojih usluga, imaju li jedinstvenu dodanu vrijednost, razvijaju li specifičan način vladavine i financiranja te uzimaju li javne politike u dovoljnoj mjeri u obzir ove specifičnosti.

Globalne inicijative na smanjenju siromaštva nisu u stanju donijeti održiva rješenja tog problema. Socijalna poduzeća pružaju mogućnosti za rješavanje nekih od ključnih pitanja dostupnosti i priuštivosti mjera za smanjenje siromaštva. Cilj dvanaeste tematske linije *Smanjenje siromaštva i socijalna poduzeća u zajednici* bio je upoznavanje konteksta, potreba i socijalnih poduzeća koja rade na smanjenju siromaštva.

Pokret zadruga ubrzano se mijenja. *Nove perspektive o zadrugama* je slijedom toga bila trinaesta tematska linija. Radovi su se odnosili na zadruge, bilo tradicionalne ili nove (zadruge socijalne i zdravstvene zaštite, kulturne zadruge, te one vezane za ideje o zajedničkim dobrima, su-proizvođenju, su-stvaranju, itd.). Analizirao se njihov povijesni razvoj i buduće perspektive.

Inicijative socijalne i ekonomije solidarnosti pojavile su se diljem svijeta. Ekonomija solidarnosti nudi mogućnosti sudjelovanja u izgradnji nove društvene i ekološke ravnoteže. Ali, procesi prepoznavanja ekonomije solidarnosti nisu laki. Stoga se ova tematska linija usmjerila na doprinose i granice ekonomije solidarnosti. Raspravljala se teoretska i praktična izvornost takvih inicijativa, artikulirana u teoretskim okvirima pluralnosti ekonomskih principa, javne dimenzije takvih inicijativa ili pitanja zajedničkih dobara.

Zadnja dva desetljeća razvijaju se programi za *potporu obrazovanju za socijalno poduzetništvo*. Broj tekstova, tečajeva, programa razmjene i sustava vannastavnih programa podrške podigli su profil obrazovanja socijalnog poduzetništva u školama, fakultetima i drugim visokoškolskim ustanovama. Ova tematska linija kritički je raspravljala teoriju i praksu obrazovanja socijalnog poduzetništva unutar i izvan sveučilišnog sektora.

Konferencija *Building a scientific field to foster social enterprise eco-system* je mjesto koje je okupilo dionike iz cijelog svijeta, bili oni istraživači, praktičari, volonteri, ili drugi zainteresirani dionici socijalnog poduzetništva i socijalne ekonomije. Socijalno poduzetništvo predstavlja potencijal kao model koji se istovremeno pokušava nositi s pitanjima ekonomskog rasta, zaposlenosti, kvalitete života i socijalne kohezije te je ova konferencija omogućila razumijevanje raznolikosti oblika u kojima se javlja i produbljivanje znanja o njegovim specifičnostima. Pružila je platformu za raspravu o ulozi koju socijalno poduzetništvo ima u društvu, primjenama diljem svijeta te mogućim trendovima razvitka. Brojnošću i kvalitetom sadržaja ona stoga predstavlja putokaz za promišljanje i analiziranje socijalnog poduzetništva i nezaobilazno mjesto za stručnjake i znanstvenike koji djeluju u području.

Danijel Baturina
Poslijediplomski doktorski studij
socijalne politike